

Välfärd & omsorg i förändring

3 SEPTEMBER 2026 ■ METOD: IFF (SHARPE & CURRY) ■ RADARBILD · RAJDAR

Välfärd 2040: kapabilitetscentrerad, portabel och tillitsstyrd omsorg & skola

Systemet organiseras kring portabla rättigheter, tillitsbaserad styrning och integrerade välfärdsnav. Resurser följer individen genom personliga välfärdsbudgetar, medan nationella lägstanivåer säkrar jämlikhet. Offentligt-idéburet partnerskap och kontinuitetsteam ersätter fragmenterad uppgiftsstyrning. Datafederation och persondatakooperativ möjliggör proaktivt stöd med stark integritet. Skolan fungerar som lokal välfärdsnod med hälsa och näring som garanterad del av uppdraget. Finansieringen är delvis utfallsbaserad och följer kapabilitetsmått (självständighet, delaktighet, hälsa).

Nationell lägstanivå och portabilitet av rättigheter

Vi har ett enhetligt nationellt kvalitets- och rättighetsgolv för LSS, äldreomsorg och elevstöd. Rättigheterna är portabla mellan kommuner och kan utkrävas utan omprövning vid flytt.

Signaler idag: Återkommande rapporter om ojämlik kvalitet och tillämpning i kommunerna indikerar behov av nationella golv och portabilitet.

[Utmaningar i äldreomsorgen](#)

[Kommunalt stöd och omsorg](#)

[LSS och inkluderande skolmiljöer](#)

Personliga välfärdsbudgetar (rättighetsplånbok)

Resurser följer individen över huvudmannagränser via en personlig budget som kan användas hos godkända offentliga, idéburna och privata utförare.

Signaler idag: Tryck på brukarmedverkan och ojämlikheter i LSS pekar mot lösningar där individen får reell val- och förfoganderätt.

[LSS och inkluderande skolmiljöer](#)

[Kommunalt stöd och omsorg](#)

Tillitsbaserad styrning med kontinuitetsteam

Omsorgen planeras av tvärprofessionella team med mandat och ansvar för kontinuitet och resultat, inte minutinsatser.

Signaler idag: Kritik mot minutstyrning och arbetsvillkor samt lokala försök med friare arbetssätt pekar mot tillit som ny grundlogik.

[Utmaningar i äldreomsorgen](#)

[Kommunalt stöd och omsorg](#)

Integrerade välfärdsnav (skola–socialtjänst–LSS)

Skolan, socialtjänsten och LSS arbetar i samlokaliserade nav med tidiga, koordinerade insatser för barn, familjer och äldre.

Signaler idag: Fokus på elevstöd och kommunala satsningar samt lokala samhällsinitiativ pekar mot samordnade ingångar.

[Inkluderande skola och elevstöd](#)

[Kommunalt stöd och omsorg](#)

[Nya lokala samhällssatsningar](#)

Öppen datafederation och persondatakooperativ

Individen äger samtycken via kooperativ, och data delas säkert mellan aktörer för proaktivt stöd och uppföljning med integritet.

Signaler idag: Debatter om digitaliseringens roll och nyttjande i skolan visar behov av ramar, interoperabilitet och integritet.

[Digitaliseringens roll i skolan](#)

IOP och mikroleverantörer i omsorgskedjan

Idéburet–offentligt partnerskap och lokala mikroleverantörer fyller glapp mellan stora utförare och individens behov.

Signaler idag: Nya lokala samhällssatsningar och kommunala omsorgsinitiativ pekar mot blandade modeller och civilsamhällets roll.

[Nya lokala samhällssatsningar](#)

[Kommunalt stöd och omsorg](#)

Kompetenslicenser och karriärstegar i omsorgsyren

Nationell licens och karriärstegar knyts till utfall och kontinuitet snarare än antal genomförda moment.

Signaler idag: Återkommande bemannings- och kvalitetsutmaningar kräver professionell attraktionskraft och tydliga kompetensvägar.

[Utmaningar i äldreomsorgen](#)

Utfallsfinansiering för jämlikhet och självständighet

En del av ersättningen kopplas till kapabilitetsmått (självständighet, delaktighet, hälsa) och minskade skillnader mellan områden.

Signaler idag: Kommunal variation och fokus på stöd/omsorg pekar mot finansieringsmodeller som premierar jämlika resultat.

[Utmaningar i äldreomsorgen](#)

[Kommunalt stöd och omsorg](#)

Skolans närings- och hälsogaranti

Näringsriktig mat och elevhälsa är integrerade med lärandet och följs upp som en del av skolans välfärdsuppgifter.

Signaler idag: Ökat fokus på inkluderande elevstöd och digitaliseringens ramar antyder en bredare syn på skolans uppgifter.

[Inkluderande skola och elevstöd](#)

[Digitaliseringens roll i skolan](#)

Integritetsbevarande autonomistöd i hemmet

Ambient teknik och hjälpmedel stöder självständighet med stark integritets- och säkerhetsdesign som standard.

Signaler idag: Diskussionen om digitaliseringens roll pekar på behov av teknik som stärker autonomi snarare än kontroll.

[Digitaliseringens roll i skolan](#)

H2+

3–8 ÅR

Omvandlande innovation: rättighetsburet, relationsbaserat och förebyggande

Initiativ som ändrar systemets grundantaganden – från minut- och uppgiftsstyrning till tillit och kontinuitet, från reaktiv handläggning till tidiga, samordnade rättighetsinsatser och från projekt till långsiktiga partnerskap.

Ökad tillit till personalens professionella bedömningar

Skiftar styrlogik från tid/uppgift till relation/omdöme, möjliggör kontinuitetsteam och individanpassning.

Risk för infångning: Risk att "tillit" operationaliseras som nya KPI:er utan mandat- och resursförändring – då återgår det till H2–.

Ökad tillit till personalens professionella bedömningar

Ny socialtjänstlag (tidigt och förebyggande)

Flyttar tyngdpunkten till tidiga, lättillgängliga insatser och omformar flöden mellan skola, LSS och socialtjänst.

Risk för infångning: Kan reduceras till informationsinsatser utan omfördelade resurser eller nya samverkansmandat.

Ny socialtjänstlag

LSS-reformer 2025 (samordnad rättighetsutövning)

Bygger samordning runt individens behov och kan minska institutionslogik – en brygga mot portabla rättigheter.

Risk för infångning: Samordning kan bli ett nytt lager av gatekeeping och i praktiken inskränka rättigheter.

LSS-reformer 2025

Insatser för att förbättra LSS (idéburna ekosystem)

Skalning av idéburna lösningar kan skapa lokala stöd-ekosystem utanför traditionell hierarki.

Risk för infångning: Projektifiering och kortsiktig finansiering urholkar strukturbygget och fångas av H1.

Insatser för att förbättra LSS

Dialog med seniorer om framtidens äldreomsorg

Förflyttar makt till brukare genom medskapande – nödvändigt för en relations- och kapabilitetsbaserad modell.

Risk för infångning: Risk för pliktskyldig dialog utan beslutsmakt eller uppföljningsmekanismer.

Dialog med seniorer om framtidens äldreomsorg

Rätt till stöd för självständighet

Orienterar insatser mot kapabiliteter och egenmakt, snarare än minima av omsorgstimmar.

Risk för infångning: Kan översättas till snäva, standardiserade paket som minskar personcentrering.

Rätt till stöd för självständighet

Politisk vilja för förändring i LSS (självbestämmande framför krisundantag)

Signalerar ett normskifte där integritet och kontinuitet väger tyngre än administrativ krislogik.

Risk för infångning: Krislagstiftning kan återintroduceras och övertrumfa rättighetsprinciperna vid nästa prövning.

H2

2–5 ÅR

Övergångszon: tillit, prevention och omprövning av styrning

Här testas friare arbetssätt, ny lagstiftning och alternativa finansierings- och samverkansformer. Utfallen är öppna – antingen dras de tillbaka in i effektiviserad H1-logik eller utvecklas mot omvandling.

Slopad minutstyrning i äldreomsorgen

Pilotering av friare arbetssätt utmanar tids- och uppgiftstyrning men saknar ännu systemstöd i styrning och finansiering.

[Slopad minutstyrning i äldreomsorgen](#)

Valfrihet inom vård och omsorg

Kan driva kvalitet via mångfald, men riskerar också fragmentering och ojämlikhet om inte rättighets- och kvalitetsgolv säkras.

[Valfrihet inom vård och omsorg](#)

Vetenskaplig grund i utbildning

Skärpt kunskapsgrund kan höja kvalitet men är omstridd om den blir ensidigt inriktad och minskar professionellt omdöme.

[Vetenskaplig grund i utbildning](#)

Digitaliseringens ramar

Reglerad, lärarledd digitalisering kan bli hävstång för jämlikhet – eller ett nytt lager av H1-kontroll och mätning.

[Digitaliseringens ramar](#)

Ökat fokus på LSS (idéburna stöd)

Resurser till idéburna aktörer kan bygga nya stödstrukturer, men riskerar projektifiering utan långsiktiga överenskommelser.

[Ökat fokus på LSS](#)

Satsningar för framtidens äldreomsorg

Nya medel och undantag i lönekrav kan avhjälpa brist – men varaktig effekt beror på hur styrning och uppdrag utformas.

[Satsningar för framtidens äldreomsorg](#)

Kriskommission för äldreomsorg

Kan skapa mandat för omläggning – eller landa i åtgärdslistor inom H1.

[Kriskommission för äldreomsorg](#)

Förbättrad tillsyn och reglering

Skärpta krav kan bli språngbräda för nationella golv – eller bara mer rapportering.

[Förbättrad tillsyn och reglering](#)

Nya riktlinjer för LSS ökar avslagen

Backlash i rättighetsutövning driver konfliktlinjer som kan tvinga fram tydligare rättighetsgolv – eller cementera restriktivitet.

[Nya riktlinjer för LSS ökar avslagen](#)

H2–

NU–3 ÅR

Bevarande innovation: digitala plåster och mer tillsyn

Initiativ som effektiviserar eller förstärker dagens logik – mer digitalisering, kompetenslyft och tillsyn – lindrar symtom men förändrar inte ansvarsfördelning, relationer eller incitament i systemet.

Digitalisering inom LSS

Förbättrar tillgänglighet/effektivitet men lämnar ojämlik tillämpning och rättighetsproblematik intakt.

[Digitalisering inom LSS](#)

Digitala verktyg för LSS-insatser

Stödjer befintliga processer snarare än att omforma roller, ansvar och styrning.

[Digitala verktyg för LSS-insatser](#)

Digitalisering inom äldreomsorgen

Process- och kommunikationseffektivisering förlänger H1 utan att ändra omsorgslogiken.

[Digitalisering inom äldreomsorgen](#)

Digitalisering av skolmåltider

Administrativ förbättring, inte en förändring av måltidens roll i skolans välfärdsuppdrag.

[Digitalisering av skolmåltider](#)

Effektivisering av kommunal verksamhet

Klassisk besparings- och LEAN-logik som förstärker H1:s kostnadsstyrning.

[Effektivisering av kommunal verksamhet](#)

Data-driven utbildning

Mer uppföljning och styrning via data inom samma målstyrningslogik riskerar att cementera H1.

[Data-driven utbildning](#)

Skolinspektionens roll i måltidskvalitet

Utökad tillsyn stärker kontroll, inte den pedagogiska/folkhälsologiken för måltider.

[Skolinspektionens roll i måltidskvalitet](#)

Ökat fokus på kvalitetsstandarder

Mer standarder och riktlinjer inom samma rapporteringslogik – fångas lätt av H1.

[Ökat fokus på kvalitetsstandarder](#)

Förlängning av Äldreomsorgslyftet

Kompetenshöjning inom nuvarande roller och processer – förbättrar men transformerar inte.

[Förlängning av Äldreomsorgslyftet](#)

Förbättrad utbildning och kompetens inom äldreomsorgen

Regionala utlysningar stödjer fortbildning men ändrar inte ansvarsfördelning eller styrsignaler.

[Förbättrad utbildning och kompetens inom äldreomsorgen](#)

Tillsynsinsatser inom hemtjänsten

Skärpt kontroll och stopp för
olagligheter är nödvändigt
men förblir inom H1:s
compliance-logik.

Tillsynsinsatser inom
hemtjänsten

H1

NU-2 ÅR

Rådande system: pressad välfärd med kontroll- och regelstyrning

Dagens välfärd präglas av akuta kvalitetsbrister, personal- och kompetensbrist, stora kommunala skillnader och en tung tillsyns- och regelstyrning. Insatser som fast omsorgskontakt och nya läroplaner finns på plats, men ojämlikheter i LSS, äldreomsorg och skola består.

Kvalitetsbrister i äldreomsorgen

HETT

Akuta händelser och IVO-granskningar visar allvarliga brister i larmhantering, bemanning och uppföljning – symtom på ett pressat H1-system.

[Kvalitetsbrister i äldreomsorgen](#)

Brister i äldreomsorgen

STABILT

Långvariga bemanningsproblem och belastning som påverkar arbetsmiljö och kvalitet är etablerade systembrister.

[Brister i äldreomsorgen](#)

Rekryteringsutmaningar inom äldreomsorgen

AKTUELL

Sänkta krav för anställning och ökade klagomål visar hur H1 hanterar personalbrist utan att ändra grundlogiken.

[Rekryteringsutmaningar inom äldreomsorgen](#)

Ojämlighet i äldreomsorgen

AKTUELLT

Betydande kommunala skillnader i nöjdhet speglar ett decentraliserat system med ojämn förmåga.

[Ojämlighet i äldreomsorgen](#)

Fast omsorgskontakt

STABILT

Regelverk sedan 2022 – en etablerad del av H1 för att skapa kontinuitet inom hemtjänsten.

[Fast omsorgskontakt](#)

Kvalitetsbrister på LSS-boenden

STABILT

Återkommande granskningar och brister vid LSS-boenden ingår i den löpande styr- och tillsynslogiken.

[Kvalitetsbrister på LSS-boenden](#)

Ojämlika villkor för personlig assistans

STABILT

Stora skillnader i tillämpning mellan kommuner visar ett rådande system med svag rättighetsportabilitet.

[Ojämlika villkor för personlig assistans](#)

Långa väntetider för LSS-stöd

STABILT

Köer och väntetider är en etablerad flaskhals i dagens LSS-system.

[Långa väntetider för LSS-stöd](#)

Nya läroplaner och betygssystem

HETT

Genomförande pågår inom H1-ramen – påverkar bedömning, stödinsatser och kompetensbehov.

[Nya läroplaner och betygssystem](#)

Digitalisering i skolan

STABILT

Digitala verktyg är brett införda och styrs inom rådande praktik och regelverk.

[Digitalisering i skolan](#)

Brister i kvalitetsarbete inom vården

STABILT

IVO:s återkommande kritik mot systematiskt kvalitetsarbete visar på befintlig men otillräcklig styrning.

Brister i kvalitetsarbete inom vården

Kvalitetsbrister på äldreboenden

STABILT

Tillsyn påvisar risker för boende – ett stabilt fokusområde inom H1:s kontrollerande logik.

Kvalitetsbrister på äldreboenden

Ohållbara arbetsvillkor i hemtjänsten

AKTUELLT

Kritik mot minutstyrning och arbetsmiljö visar på akuta problem inom dagens drift.

Ohållbara arbetsvillkor i hemtjänsten

Ekonomiska utmaningar inom äldreomsorgen

AKTUELLT

Fortsatt ekonomisk press och politiska avvägningar inom rådande finansieringsmodeller.

Ekonomiska utmaningar inom äldreomsorgen

Medvetenhet om personalens arbetsvillkor

STABILT

Högre medvetenhet om arbetsmiljö och rekrytering inom nuvarande systemförutsättningar.

Medvetenhet om personalens arbetsvillkor

Personalbrist inom äldreomsorgen

STABILT

Minskning av undersköterskor och svårigheter att behålla personal är varaktiga kännetecken i H1.

Personalbrist inom äldreomsorgen

ÖVERGÅNGAR

H1 → H2

Trycket från kvalitetsbrister, personalbrist och ojämlikhet driver lokala försök med friare arbetssätt och tidiga insatser.

H1 → H2minus

Snabb digitalisering och mer tillsyn används för att hantera akuta problem utan att ändra systemlogiken.

H2minus → H2

Kommunala satsningar och lokala partnerskap öppnar för experiment bortom effektivisering.

H2 → H2plus

Rättighets- och inkluderingsperspektiv i LSS/skola skiftar fokus till portabilitet, tidighet och brukarmakt.

TRENDER & SIGNALER

LSS och inkluderande skolmiljöer

Utmaningar i äldreomsorgen

Inkluderande skola och elevstöd

Kommunalt stöd och omsorg

Digitaliseringens roll i skolan

Nya lokala samhällssatsningar

H2plus → H2minus

Risk för att innovationer standardiseras till mätbara delmoment och förlorar sin relations- och rättighetslogik.

H2plus → H3

Uppskalade kommunala satsningar och lokala samhällsinitiativ institutionaliserar rättighetsgolv, tillit och samverkansnav.

Sammanfattning

FRÅN PRESSAD VÄLFÄRD TILL KAPABILITETSCENTRERAT SYSTEM

Dagens H1 domineras av bristande bemanning och kvalitet, stora kommunskillnader och en tung kontroll- och rapporteringslogik. Bevarande innovationer (H2-) – mer digitalisering, utbildning och tillsyn – lindrar symtom men lämnar grundproblemen orörda. I övergångszonen (H2) växer försök med slopad minutstyrning, tidiga insatser och nya partnerskap, men utfallen är oavgjorda.

De omvandlande fröna (H2+) är de som ändrar spelreglerna: tillit till professioner, portabla rättigheter via LSS-reformer, tidig och tillgänglig socialtjänst samt brukarstyrda och idéburna ekosystem. När dessa skyddas och skalas formas H3: en välfärd där nationella lägstnivåer säkrar jämlikhet, resurser följer individen genom personliga välfärdsbudgetar, och integrerade välfärdsnav levererar förebyggande, relationsbaserat stöd. Datafederation med stark integritet möjliggör proaktivt arbete, medan utfallsfinansiering styr mot kapabiliteter – självständighet, hälsa och delaktighet.